

Asia: VN/11255/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 § Määritelmät

Esityksen mukaan savuttoman nikotiinituotteen määritelmään kuuluisi se, että tuotteeseen on lisätty nikotiinia. Nikotiini voisi olla synteettistä tai luonnollista, ja se voisi olla lisätty tuotteeseen esimerkiksi jauheena, hiukkasina tai tahnana taikka niiden yhdistelmänä.

EHYT korostaa, että määritelmän on tärkeää kattaa mahdollisimman hyvin erilaiset nikotiinin muodot, kuten nikotiinisuoloat sekä kaikki nikotiinin muodot, joissa sen kemiallista kaavaa on muutettu.

6 § Valviran tehtävät

-

22 § Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojan yleiset velvollisuudet

-

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

1. mom.

Nikotiini luokitellaan voimakasta riippuvuutta aiheuttavaksi myrkyksi, jolla on terveydelle monenlaisia haittoja. Jo pieninä annoksina nikotiini voi aiheuttaa myrkytysoireita, suurempina pitoisuuksina nikotiinimyrkytys voi johtaa kuolemaan. Lisäksi nikotiinin tiedetään aiheuttavan erityisesti kehittyvien aivojen rakenteeseen ja toimintaan pysyviä muutoksia ja vaikuttavan mm. tiedonkäsittelyyn ja muihin kognitiivisiin taitoihin. Nikotiini rasittaa verenkiertoelimistöä ja voi lisätä riskiä rytmihäiriöille. Lisäksi nikotiini lisää riskiä 2-tyyppin diabetekseen ja on yhdistetty syöpäsolun syntyyn ja kasvuun.

Esityksessä todetaan, että yksi 16 mg/g nikotiinipussi voisi nieltynä johtaa 16–32-kiloisen lapsen kuolemaan, jonka vuoksi ehdotettu nikotiiniraja 20 mg/g on ehdottomasti liian korkea. Nikotiinipitoisuuden rajoittaminen grammaperusteisesti on myös ongelmallinen, sillä annospussin kokoa muuttamalla tuotteen nikotiinipitoisuutta voidaan kasvattaa moninkertaisesti.

WHO:n kansainvälinen tupakkapuitesopimus FCTC (Framework Convention on Tobacco Control, laki 1207/2004) velvoittaa sopimusosapuolia toteuttamaan tehokkaita toimenpiteitä mm. nikotiiniriippuvuuden torjumiseksi. Nikotiinipussien saatavuuden lisääminen ja salliminen vähittäismyynnissä lisää riskiä nikotiiniriippuvuuden lisääntymiseen väestössä ja on siten kansainvälisen Suomea velvoittavan sopimuksen vastainen.

EHYT esittää, että väestöä suojattaisiin nikotiinin haitoilta ottamalla esimerkiksi Belgiasta ja Hollannista, joissa nikotiinipussit on päätetty kieltää kokonaan.

Vaihtoehtoisesti nikotiinimäärää tulisi rajoittaa siten, että se aiheuttaisi mahdollisimman vähän haittoja. Näin on tehty esimerkiksi Latviassa ja Liettuassa, jossa nikotiinipitoisuuden ylärajaksi on ehdotettu 4 mg/g. Nikotiinipitoisuuden rajoituksen lisäksi tuotteiden annoskokoa tulisi rajoittaa esimerkiksi siten, että yksi annospussi voisi painaa enintään 0,7 g. Tällöin yhden annoksen nikotiinipitoisuutta ei voisi muuttaa tuotteen kokoa suurentamalla.

2. mom.

Tunnusomaisten makujen kieltö on tehokas keino ehkäistä nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloitusta, sillä on tutkitusti osoitettu, että makuaineet lisäävät erityisesti nuorten kiinnostusta tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön, vaikuttavat tuotteisiin liittyviin terveystieteisiin sekä madaltavat kokeilun ja käytön kynnyksiä.

Suomen ratifioiman ja eduskunnan hyväksymän kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen (FCTC) artikla 5.2 (b) velvoittaa, että jokaisen sopimusosapuolen on hyväksyttävä ja toteutettava tehokkaita lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja hallintotoimenpiteitä ja tarvittaessa toimittava yhteistyössä muiden sopimuspuolien kanssa, jotta sopimuspuolet voivat laatia asianmukaisia toimintalinjoja tupakan kulutuksen, nikotiiniriippuvuuden ja ympäristön tupakansavulle altistumisen torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Mentoli on ollut suosittu maku tupakka- ja nikotiinituotteissa maailmanlaajuisesti, erityisesti nuorten keskuudessa. Tiedetään, että mentoli yhdistetään mm. lisääntyneeseen tupakoinnin

aloittamisen riskiin, vaikeampaan riippuvuuteen sekä suurempiin haasteisiin tupakoinnin lopettamisessa.

EHYT esittää, että nikotiinipussien sääntely makuaineiden osalta yhdenmukaistetaan muiden tupakkalain alaisten tuotteiden kanssa, eikä tupakan makua lukuun ottamatta muita makuaineita, eikä tuotteen makuun ja tuoksuun vaikuttavia ominaisuuksia, sallita.

29 a § Ilmoitukset savuttomista nikotiinituotteista

-

29 b § Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

EHYT kannattaa ehdotusta, jonka mukaan savuttoman nikotiinituotteen valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle vuosittain tiedot tuotteiden myyntimääristä. Tämän lisäksi EHYT suosittelee, että Valvira voisi luovuttaa tiedot myyntimääristä viranomaisille tuotteiden käytön yleisyyden seuraamiseksi ja arvioimiseksi.

30 § Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

-

31 § Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös

-

39 a § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

-

39 b § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Vähittäismyyntipakkausten ulkonäöllä voidaan vaikuttaa tuotteeseen liittyviin mielikuviin ja niillä on perinteisesti pyritty houkuttelemaan nuoria käyttäjiä.

EHYT kannattaa ehdotusta savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen yhdenmukaisuutta koskevista vaatimuksista. On ehdottoman tärkeää, että savuttomia nikotiinituotteita säädellään myös ulkoasun osalta samalla tavoin kuin tupakkatuotteita.

39 c § Savuttoman nikotiinituotteen ulkoasu

EHYT kannattaa ehdotusta savuttoman nikotiinituotteen ulkoasun yhdenmukaistamisesta, jotta markkinointia ei voida toteuttaa niiden avulla.

40 § Varoitusmerkintöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä

-

44 § Vähittäismyynnin luvanvaraisuus

-

48 § Ilmoitus nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynnistä

-

50 § Tukku myynnin ilmoituksenvaraisuus

-

52 a § Tupakkatuotteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

-

53 § Kielto myydä alaikäiselle

Suurin osa tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävistä on aloittanut käytön alle 20-vuotiaana. Erilaiset uudet nikotiinituotteet kiinnostavat nuoria ja niiden markkinointi kohdistetaan pääasiassa nuorille ja nuorille aikuisille. Nikotiinipussien käyttö nuorten keskuudessa muissa Pohjoismaissa on kasvanut runsaasti viime vuosien aikana. On ehdottoman tärkeää, että riippuvuutta aiheuttavia ja terveydelle haitallisia nikotiinituotteita ei päädy alaikäisten käsiin.

EHYT esittää, että kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin, luovuttamisen, välittämisen ja hallussapidon ikärajaa nostetaan 20 ikävuoteen.

58 § Etämyynnin kielto

Nikotiinipusseja tilataan runsaasti ulkomaisista verkkokaupoista, joissa niitä markkinoidaan voimallisesti. EHYT kannattaa etämyynnin kieltämistä.

59 § Tullihuutokaupalla myynnin kielto

-

60 § Tukku myynnin rajoitukset

-

62 § Alaikäisiä koskeva maahantuontikielto

EHYT esittää kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden maahantuonti- ja hallussapitokieltä koskevan ikärajan nostamista 20 ikävuoteen.

63 § Eräiden savuttomien tupakkatuotteiden maahantuontikielto

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan nuuskan maahantuonnin rajaa laskettavaksi 500 g/vuorokausi. Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä on todennut, että nykyinen rajoitus (1 kg/vrk) ei ole ehkäissyt käytön yleisyyttä ja nuuskaa on päätynyt runsaasti myös alaikäisille.

EHYT esittää tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotukseen perustuen, että nuuskan, purutupakan ja nenänuuskan maahantuonti kielletään matkustajatuonnissa.

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

-

66 § Matkustajatuonnin aikarajat

-

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty nikotiinituotteita koskeva matkustajatuonnin määrällinen raja on 500 g/vrk. Tämä raja on liian korkea alaikäisten saatavuuden sääntelyn näkökulmasta. Koska uudet nikotiinituotteet, kuten nikotiinipussit, ovat riski uuden nikotiiniriippuvaisen sukupolven syntymiselle, tulee näiden tuotteiden saatavuuden sääntelyyn kiinnittää erityistä huomiota.

EHYT esittää, että savuttomia nikotiinituotteita saisi tuoda maahan enintään 250 g/vrk.

74 § Yleiset tupakointikiellot

EHYT kannattaa savuttomien nikotiinituotteiden käytön kieltä päiväkotiin, esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloihin sekä leikkikentille. Lisäksi EHYT esittää, että kieltä laajennetaan koskemaan myös EU-uimarantoja sekä niiden tilojen ulkoalueita, joissa järjestetään nuorisolain mukaista toimintaa.

Tupakan vastikkeiksi luokiteltavat nikotiinitonta nestettä sisältävät kertakäyttöiset sähkösavukelaitteet aiheuttavat haasteita mm. oppilaitoksissa työskenteleville ammattilaisille, sillä tupakointikielto ei koske nikotiinittoman sähkösavukkeen käyttöä. Voi olla vaikeaa erottaa, onko kyseessä tupakan vastikkeeksi luokiteltava nikotiinitonta nestettä sisältävä laite vai nikotiinia sisältävä sähkösavuke. Tämä vaikeuttaa erittäin paljon nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten puuttumista.

EHYT esittää, että yleiset tupakointikiellot laajennettaisiin koskemaan myös tupakan vastikkeiksi luokiteltavia tuotteita, kuten nikotiinittomia kertakäyttöisiä sähkösavukkeita sekä nikotiinipusseja ja nuuskaa ulkonäöltään muistuttavaa energianuuskaa.

80 § Tupakointikieltoa koskevat opasteet

-

81 § Tupakointikieltojen toimeenpano

-

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

-

91 § Tupakkalain valvontamaksut

EHYT esittää, että nikotiinipussien vähittäismyynnistä peritään erillinen valvontamaksu, vaikka myyjä olisi ilmoittanut jo myyvänsä tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä. Tällä tavoin voidaan mahdollisesti hillitä myyntipaikkojen määrää.

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

-

97 § Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

-

100 § Myyntikielto

-

109 § Tupakan myyntirikos

-

113 § Tupakointirikkomus

EHYT esittää pykälää muutettavaksi siten, että se koskisi myös tupakkalain 74 §:ään esittämämme savuttomien nikotiinituotteiden ja tupakan vastikkeiden käyttökieltoa koskevia alueita.

117 § Myyntipäällykset

-

118 § Hallussapitokielto

EHYT esittää kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden, myös savuttomien nikotiinituotteiden ja tupakan vastikkeiden, hallussapitokieltoa koskevan ikärajan nostamista 20 ikävuoteen.

Oppilaitoksissa työskentelevien ammattilaisten haasteena ovat tupakkalain alaisten tuotteiden epäyhdenmukaisuus hallussapitokiellon osalta. Tupakan vastikkeiksi luokiteltavat tuotteet, kuten nikotiinitonta nestettä sisältävät kertakäyttöiset sähkösavukelaitteet sekä nuuskaa ja nikotiinipusseja ulkonäöllisesti muistuttavat energianuuskat eivät kuulu hallussapitokiellon piiriin.

Lain perusteella oppilaitoksen aikuinen ei siis saa ottaa tällaista tuotetta haltuun alaikäiseltä oppilaalta.

Yllä mainitun vuoksi EHYT esittää, että hallussapitokielto laajennetaan koskemaan myös kaikkia tupakan vastikkeiksi luokiteltavia tuotteita, kuten nikotiinitonta nestettä sisältäviä kertakäyttöisiä sähkösavukelaitteita sekä nuuskaa ja nikotiinipusseja ulkonäöllisesti muistuttavaa energianuuskaa.

119 § Hävittäminen

-

Voimaantulo

-

Muuta kommentoitavaa?

Terveydelle haitallisten nikotiinipussien myynnin salliminen laajasti Suomessa on ristiriidassa tupakkalain 1 § kanssa, joka asettaa tavoitteeksi tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisen. Tavoitteeksi on asetettu, että alle viisi prosenttia väestöstä käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita päivittäin vuoteen 2030 mennessä. Uusien tuotteiden, kuten nikotiinipussien, salliminen vähittäismyynnissä lisää riskiä nikotiiniriippuvuuden lisääntymiselle ja estää tavoitteen saavuttamista.

Lisäksi EHYT muistuttaa, että nikotiinipussien salliminen vähittäismyynnissä rikkoo kansainvälistä WHO:n tupakoinnin torjuntaa koskevaa puitesopimusta (FCTC), johon Suomi on sitoutunut. Sopimuksen artikla 5.2 (b) velvoittaa sopimusosapuolten "hyväksyvän ja toteuttavan tehokkaita lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja hallintotoimenpiteitä ja/tai muunlaisia toimenpiteitä ja tarvittaessa toimittava yhteistyössä muiden sopimusosapuolien kanssa, jotta sopimuspuolet voivat laatia asianmukaisia toimintalinjoja tupakan kulutuksen, nikotiiniriippuvuuden ja ympäristön tupakansavulle altistumisen torjumiseksi ja vähentämiseksi". Nikotiinipussien laajan vähittäismyynnin salliminen rikkoo tätä sopimusta, koska todennäköisenä lopputuloksena on nikotiiniriippuvuuden lisääntyminen väestössä.

EHYT pitää tärkeänä, että Suomessa pidetään kiinni tupakka- ja nikotiinipolitiikan pitkän aikavälin tavoitteesta tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta. Vain näin voimme suojella tulevia sukupolvia nikotiinituotteiden käytön aiheuttamilta haitoilta, kaventaa väestön terveyseroja ja ylläpitää hyvinvointia.

Mikkonen Juha
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry